

Feriepenger

Dette er den siste av tre fortløpende artikler i Aktuelt i arbeidslivet som tar for seg regelverket rundt ferie. I de to foregående artiklene har det handlet om selve feriefritiden og hvordan ferien fastsettes, beregnes og tas ut. I denne artikkelen er fokuset rettet mot det som for de fleste gjør at man har mulighet til å ta ut ferie, nemlig feriepengene.

TEKST:

Anne Amanda Norendal, rådgiver i Norges Farmaceutiske Forening

I Norge har alle arbeidstakere rett til ferie og feriepenger. Lengden på ferien er avhengig av om man følger ferieloven, eller om man er dekket av en overenskomst eller en individuell avtale som gir bedre rettigheter enn loven. Etter ferieloven har man krav på fire uker og én dag. Har man seks dagers arbeidsuke tilsvarende dette 25 arbeidsdager. Har man kun femdagersuke (lørdagsfri) vil man kunne ta ferie i 21 arbeidsdager. De som er dekket av en tariffavtale har rett til den såkalte «femte ferieuken». For en som arbeider sekسدagers uke betyr det at man har rett til ferie i 30 arbeidsdager, den som har lørdagsfri kan ta ferie 25 arbeidsdager.

Når man ikke er på jobb har man heller ikke rett til lønn. Det betyr at når man tar ut ferie trekkes man i lønn. Som kompensasjon for lønnstapet får man isteden feriepenger. Av denne grunn vil en oppgitt årslønn i de fleste tilfeller bestå av litt mindre enn 11 månedslønner pluss feriepengene som ble opptjent i fjor.

OPPTJENING AV FERIEPENGENE

Feriepengene opptjenes i året forut for det året man faktisk avvikler ferien. Det er med andre ord fjorårets inntekt som bestemmer hvor mye du vil få utbetalt i feriepenger i år. Full lønnskompensasjon under ferien forutsetter at du har full opptjening, dvs. at du har vært i arbeid hos arbeidsgiveren gjennom hele opptjeningsåret. Dersom du var uten jobb i fjor, vil du derfor ikke ha krav på feriepenger i år, selv om du aldri så mye har rett til å ta ut fem ukers ferie. Velger du å ta ferie i en slik situasjon må du altså klare deg uten både lønn og feriepenger.

Opptjening av feriepenger under sykdom og svangerskapspermisjon

Mange arbeidsgivere har gjennom tariffavtaler eller andre avtaler forpliktet seg til

å betale full lønn under sykdom og fødselspermisjon. Innholdet i slike avtaler varierer. Noen avtaler forplikter arbeidsgiver til å betale full lønn i inntil ett år. Andre avtaler begrenser arbeidsgivers plikt til å betale full lønn til kortere perioder enn ett år, f.eks. tre måneder eller seks måneder. Når arbeidsgiver utbetaler lønn under fravær, opptjenes det også feriepenger av det utbetalte beløpet. Arbeidsgiver får i slike tilfeller refundert sykepengene/fødselspengene som vedkommende arbeidstaker ville fått fra folketrygden. Arbeidsgivers utgift er med andre ord mellomlegget mellom full lønn og sykepengene/fødselspengene fra det offentlige, og ved lengre tids fravær også en del feriepenger som skal utbetales det påfølgende året. Gjennom trygden opptjenes det nemlig bare feriepenger for opptil 48 sykepengedager. Ved svangerskap opptjener man feriepenger av 12 uker ved 100% svangerskapsstønning og 15 uker dersom man har valgt 80% stønning. Har man ingen avtale med arbeidsgiver om full lønn utover dette, betyr det at man taper feriepenger dersom man er fraværende utover den perioden som man opptjener feriepenger av fra folketrygden. I private apotek, med unntak av vitusapotekene, opptjenes det feriepenger kun de første tre månedene av sykefraværet. Dette gjelder selv om arbeidsgiver betaler ev. mellomlegg mellom folketrygdens makstak på 6G og full lønn i opptil et år. I vitusapotekene opptjener man feriepenger i inntil ett år ved sykdom.

FERIEPENGEGRUNNLAGET

Feriepengene beregnes bare ut i fra ren lønn. I lønnsbegrepet ligger også tillegg til vanlig lønn som må regnes som arbeidsfortjeneste, for eksempel overtidstillegg, funksjonstillegg eller stedfortredergodtgjørelse. Det er summen av fjorårets lønn

som utgjør «feriepengegrunnlaget». Utbetalinger som gjelder dekning av utgifter i forbindelse med tjenesten (for eksempel reiseutgifter) inngår ikke i beregningen. En annen post som ikke tas med i feriepengegrunnlaget er feriepengene som ble utbetalt i opptjeningsåret. Hvor stort feriepengegrunnlag du har kan du finne ut av ved å sjekke lønns- og trekkoppgaven for opptjeningsåret.

Slik regner man ut det samlede feriepengegrunnlaget:

Bruttolønn i opptjeningsåret (inkl. div. tillegg, overtid etc.)
- Feriepenger samme året
= Feriepengegrunnlaget

Feriepengene utgjør 10,2% av feriepengegrunnlaget etter ferieloven. For arbeidstakere over 60 år er satsen 12,5%. Er man omfattet av en tariffavtale som gir rett til ytterligere en uke ferie enn det som følger av ferieloven (den femte ferieuken), er den ordinære satsen i stedet 12% og for arbeidstakere over 60 år 14,3%.

UTBETALINGEN AV FERIEPENGENE

Utgangspunktet i ferieloven er at opptjente feriepenger utbetales siste vanlige lønningdag før ferien tar til. Arbeidstakeren kan likevel kreve at feriepenger utbetales senest en uke før ferien tar til. Blir ferien delt, skal feriepengene fordeles tilsvarende. Den del av feriepengene som overstiger lønn for vanlig arbeidstid i ferien, kan likevel utbetales i forbindelse med avvikling av hovedferie eller sammen med lønn for juni måned. Det er imidlertid adgang til å avtale avvikende ordninger gjennom tariffavtale.

I stedet for å utbetale feriepengene når ferien faktisk avvikles (som er utgangs-

§ Aktuelt i arbeidslivet

punktet i ferieloven) er det svært mange virksomheter som isteden utbetaler feriepengene samlet i juni måned, uavhengig av når ferien faktisk skal avvikles, og om den skal deles opp eller ei. Arbeidstakere i slike virksomheter får utbetalt alle feriepengene denne måneden samtidig som de trekkes i lønn for feriedagene. Når ferien avvikles (dersom det skjer på et annet tidspunkt enn i juni), vil man motta vanlig lønn istedenfor feriepengene.

Nedenfor følger en del eksempler for å illustrere hvordan dette kan gjøres:

Eksempel 1: I dette eksempelet utbetaler arbeidsgiver lønn for juni samtidig som det trekkes lønn for hele ferietiden på fem uker. Vi tar utgangspunkt i en ansatt som har kr 26.000 i månedslønn og som har opptjent kr 34.000 i feriepengene.

Full lønn for juni	kr 26.000
+ Opptjente feriepengene	kr 34.000
- Lønn for fem uker (ferietiden)	kr 30.000
= Total utbetaling i juni	kr 30.000

Eksempel 2: En annen måte å gjøre det på er å la være å utbetale lønn i juni, utbetale feriepengene, og trekke for ytterligere noen feriedager. Tankerekken ved en slik metode er at det i en måned er gjennomsnitt 26 dager, dersom det regnes med seks dager per uke (seks dager ganget med 52 uker i året = 312 som delt på 12 måneder gir 26 dager per måned). Gjennomsnittlig daglønn er derfor 1/26 av månedslønnen. Antall feriedager beregnet ut fra seks dager per uke i fem uker er 30 dager. Arbeidstaker skal derfor trekkes i lønn for 30 dager (30/26). Ved å stoppe månedslønnen i juni trekkes 26 av disse dagene. Det gjenstår da fire dager som de fleste arbeidsgivere trekker i feriepengene. I feriepengene trekkes det derfor 4/26 av en månedslønn (fire daglønner). Vi tar igjen utgangspunkt i en arbeidstaker som har kr 26.000 i månedslønn og som har opptjent kr 34.000 i feriepengene.

0 Lønn for juni	kr 0
+ Opptjente feriepengene	kr 34.000
- Lønn for fire dager (4/26 deler av en månedslønn)	kr 4.000
= Total utbetaling i juni	kr 30.000

Har man en femdagers uke i stedet for en seksdagers uke, regner man et gjennomsnitt på 21,67 dager per måned (fem dager ganget med 52 uker i året = 260 som delt på 12 måneder gir 21,67 dager per måned). Gjennomsnittlig daglønn blir dermed 1/21,67 av månedslønnen. Antall feriedager beregnet ut fra fem dager i uken i fem uker er 25 dager. Arbeidstaker skal derfor trekkes i lønn for 25 dager (25/21,67). Ved å stoppe månedslønnen i juni trekkes 21/67 av disse dagene. Det gjenstår da 3,33 dager som de fleste arbeidsgivere trekker i feriepengene. I feriepengene trekkes det derfor 3,33/21,67 av en månedslønn (3,33 daglønner).

I stedet for å legge til grunn 21,67 dager i måneden vil en del arbeidsgivere runde dette opp til 22 dager. I disse virksomhetene legges det dermed til grunn at månedslønnen dekker lønn for 22 dager. For å få trukket lønn for 25 feriedager gjennomføres det derfor et trekk for tre dager i feriepengene (3/22 av en månedslønn). Som i eksemplene ovenfor tas det utgangspunkt i at vedkommende har en månedslønn på kr 26.000, og har opptjent kr 34.000 i feriepengene:

0 Lønn for juni	kr 0
+ Opptjente feriepengene	kr 34.000
- Lønn for tre dager (3/22 av en månedslønn)	kr 3.545
= Total utbetaling i juni	kr 30.455

Arbeidstakere over 60

Arbeidstakere over 60 år har krav på en ekstra ferieuke, og dermed også en høyere feriepengesats. I mange virksomheter tas lønnstrekket for de ekstra feriedagene i juni sammen med trekket for de øvrige feriedagene. I disse virksomhetene utbetales både 12% (alternativt 10,2%) og 2,3% feriepengene i juni. I følgende eksempel tar vi utgangspunkt i en arbeidstaker som har opprinnelig har 30 virkedagers ferie + seks virkedager, dvs. totalt 36 virkedager ferie.

Lønn for juni	kr 26.000
+ Feriepenger 12%	kr 34.000
+ Feriepenger 2,3%	kr 6.500
- Lønn for 30 dager (30/26 månedslønn)	kr 30.000
- Lønn for 6 dager (6/26 månedslønn)	kr 6.000
= Total utbetaling i juni	kr 30.500

Når utbetalingen skjer på denne måten tas lønnstrekket for de ekstra feriedagene i juni og arbeidstakeren skal derfor motta vanlig lønn når ekstraferien faktisk tas ut dersom dette skjer på et annet tidspunkt enn i juni.

Nyansatte

Er man ansatt samme året som ferien skal tas ut, vil man ikke ha opptjent noen feriepengene, og må derfor trekkes i lønn hvis man velger å ta ferie. Dette gjøres ofte slik at arbeidsgiver utbetaler full lønn i juni, og trekker den ansatte i lønn når ferien faktisk avvikles.

Har arbeidstakeren derimot startet arbeidsforholdet året før ferien skal tas ut, men senere enn 1. januar, vil vedkommende ha opptjent noe feriepengene, men ikke nok til å dekke hele ferien. Arbeidstaker kan da velge om vedkommende ønsker å ta ut mer ferie enn det feriepengene faktisk dekker. Arbeidsgiver vil i slike tilfeller vanligvis foreta både lønnstrekket og feriepengeutbetalingen i juni, og ev. foreta ytterligere trekk når den ansatte avvikler ferie som ikke dekkes av feriepengene. I følgende eksempel tar vi utgangspunkt i en ansatte som har opptjent kr 12.000 i feriepengene, og har en månedslønn på kr 26.000, dvs. kr 1000 dagen (kr 26.000 : 26 dager).

Opptjente feriepengene	kr 12.000
+ Månedslønn	kr 26.000
- Lønn for 12 virkedager ferie (12/26 månedslønn)	kr 12.000
= Utbetaling i juni	kr 26.000

I eksempelet er arbeidstaker trukket for 12 dagers ferie på juni lønnen, som er det antall feriedager som dekkes av feriepengene. Dersom arbeidstaker tar ut disse 12 dagene på et annet tidspunkt enn i juni, vil vedkommende ha krav på vanlig lønn når ferien avvikles. Dersom arbeidstakeren velger å ta ut mer ferie enn disse 12 dagene, vil arbeidsgiver måtte trekke vedkommende i lønn når ytterligere ferie faktisk avvikles.

FERIEPENGER FOR IKKE AVVIKLET FERIE

Feriepengene for feriedager som blir overført til neste ferieår skal utbetales på vanlig måte når disse feriedagene avvikles. Feriepengene for ferie som verken er avviklet eller overført til neste ferieår skal utbetales første vanlige lønningssdag etter ferieårets utløp, dvs. på januarlønnen.

Aktuelt i arbeidslivet §

Arbeidstakere som har fast månedslønn får ofte alle feriepengene utbetalt i juni samtidig som arbeidsgiver tar lønns- trekking for feriedagene i denne måneden. Arbeidstakere som får feriepengene og som trekkes i lønn på denne måten vil, dersom de ikke avvikler all ferien, ha rett til å få utbetalt lønn for ikke avviklet ferie. Arbeidstakerne er i slike tilfeller trukket i lønn for for mange dager i forhold til det antall feriedager som er blitt avviklet.

FERIEPENGER VED OPPHØR AV ET ARBEIDSFORHOLD

Dersom en ansatt slutter i virksomheten, skal vedkommende ha utbetalt alle opp- tjente feriepenger siste vanlige lønns- dag før fratreden. Dette betyr at både feriepenger som er opptjent i fjor, og det året vedkommende slutter skal utbetales på siste lønning. Arbeidstaker har imid- lertid ofte et ønske om å vente med å få utbetalt årets feriepenger til neste år. Bakgrunnen for dette er at feriepengene da kan utbetales uten at det foretas forskuddstrekk i beløpet. Dersom arbeids-

giver går med på det vil man kunne inngå en avtale om utsettelse av utbetalingen av årets feriepenger så fremt avtalen inngås før arbeidstaker etter ferieloven har adgang til å få pengene utbetalt.

LØNSSLIPP

Alle har krav på en lønsslipp fra arbeids- giveren sin, hvor det fremgår hvor mye man har tjent, hvor mye man har blitt trukket i skatt og hvor mye som er blitt utbetalt i lønn, tillegg og ev. feriepenger. En lønsslipp kan være omfattende og bestå av en rekke beløp som er summert, spesielt gjelder dette juni lønnen. Dersom du er usikker på hva de ulike beløpene på lønns- lippene står for og ikke helt skjønner hvor- dan lønnen din er satt sammen, bør du be arbeidsgiveren din om å forklare deg det.

Ytterligere informasjon om rettigheter til ferie og feriepenger:

Ferieloven: www.lovdata.no/all/bl-19880429-021.html

Arbeidstilsynet: www.arbeidstilsynet.no/

